Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen asiantuntijalausunto asiassa E 58-2023 vp Valtioneuvoston selvitys Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 (003)

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on 20.2.2024 pyytänyt viitetiedon asiassa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi keskiviikkona 28.2.2024 klo 11.15 sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa. Lausunto on pyydetty toimittamaan viimeistään kokousta edeltävänä päivänä klo 12.00 mennessä.

Poliisilaitoksen asiantuntijalausunto perustuu Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi -perusmuistion (EU/41/2024-VNK-1) kappaleisiin Kokonaisturvallisuus ja vanhempi Eurooppa sekä Muuttoliikkeen hallinta.

Laiton maahanmuutto on yksi suurimmista tulevaisuuden turvallisuusuhkista Euroopalle, etenkin kun Euroopan Unionin alueelle kohdistuvana se on yhä useammin välineellistettyä. Viranomaiset tietävät hyvin vähän maahantulijoiden taustasta, esimerkiksi rikostaustasta, terrorismiyhteyksistä tai sotilastaustasta. Tiedossa on kuitenkin, että esimerkiksi viime syksynä itärajan kautta Suomeen saapuneista suurin osa on 20-40 vuotiaita miehiä ja heidän kotimaansa on usein sellainen, minne henkilöitä ei voida palauttaa. Maahanmuuton vaikutukset näkyvät päivittäin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen arjessa. Viimeisimpänä huolestuttavana kehityssuuntana ovat olleet pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaiset katujengit.

EU-tasolla tulee tulevaisuudessa panostaa laittoman maahantulon torjuntaan ja maasta poistamiseen. Painopisteen on oltava ennalta estävässä työssä, koska maasta poistaminen on nykyään haastavampaa kuin koskaan aikaisemmin. Lopulta vain harva maahan laittomasti tulevista saadaan poistettua EU:n alueelta. Tästä syystä on panostettava enemmän ennalta estävään työhön maahan pääsyn rajoittamiseksi.

1.1 Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen näkemyksen mukaan Suomen tulisi aktiivisesti ajaa aloitetta, jossa järjestäytyneen rikollisuuden ja muun vakavan rikollisuuden torjumiseksi lisätään tiedonvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. EU-

maiden käyttämien maahanmuuttoon liittyvien rekisterien tulisi olla täysimääräisesti hyödynnettävissä ja yhdistettävissä muihin rikostorjunnan rekistereihin. Toiseksi rikosten ennalta ehkäisyssä tulisi kiinnittää enemmän huomioita siihen, etteivät nuoret rikoksentekijät rekrytoituisi katujengeihin ja sitä kautta osaksi järjestäytynyttä rikollisuutta.

1.2 Muuttoliikkeen hallinta

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen näkemyksen mukaan erityisen tärkeäksi koetaan kirjaus *”Suomi edistää EU-tasolla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Tavoitteena on muuttoliikkeen hillintä sekä ihmissalakuljetuksen ehkäisy.”* Kirjausta voisi vielä korostaa Suomen aktiivisella roolilla.

EU-tasolla tulisi sopia yhteisestä ulkomaalaisvalvonnasta ja kontrollijärjestelmästä, jolla osaltaan tehostettaisiin EU:n alueella laittomasti oleskelevien tunnistamista. Tämä loisi edellytyksiä laittomasti maassa oleskelevien poistamiseksi kolmansiin maihin.

Laittomasti maassa olevien palauttamiseen ja palautussopimusten laatimiseen tarvitaan tukea EU:lta. Tässä asiassa ei kuitenkaan tule poissulkea kansallista toimivaltaa ja pitää mahdollistaa EU-valtioiden kahdenkeskisiä neuvotteluita kolmansien maiden kanssa palautusten osalta. Tällä hetkellä suurimpana ongelmana on, etteivät useat kolmannet maat suostu vastaanottamaan kansalaisiaan. Tämä koskee erityisesti sellaisia maita, joihin olisi suuri tarve poistaa rikoksiin syyllistyneitä kolmannen maiden kansalaisia.

Suomen ja Venäjän yli 1300 kilometriä pitkä raja vaikuttaa myös Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen toimintaan, koska monet poliisilaitokset ovat jo nyt joutuneet merkittävällä tavalla tukemaan Rajavartiolaitosta Venäjän toimien johdosta. Suomi on väkiluvultaan pieni maa ja Suomen viranomaisresurssit ovat myös pienet, jopa keskimääräistä pienemmät kuin EU:n jäsenvaltioissa.

Kun laajamittainen laiton maahanmuutto välineellistetään, tulee turvapaikkahakemusten käsittely kyetä kansallisella päätöksellä keskeyttämään. Käsityksemme mukaan se on jo nyt mahdollista, mutta luvattomat rajan ylittämiset voivat tulevaisuudessa olla vieläkin monin kerroin suurempia. Näitä tilanteita varten on tärkeää, että EU-tasolla luodaan selkeä yksiselitteinen malli turvapaikkahakemusten käsittelyn keskeyttämiseen ja toisaalta maahan joka tapauksessa saapuneiden laittomien maahantulijoiden käsittelyyn ja taakan jakoon unionin sisällä.

Paikallispoliisi kohtaa maahanmuuton negatiiviset vaikutukset päivittäisessä poliisityössä. Viime aikoina paljon puhutut katujengit ovat vain murto-osa tätä maahanmuuttajien rikollisongelmaa, mutta ovat merkittävä kasvualusta ammattimaiseen ja taparikollisuuteen. Rikosoikeudellisin ja kriminologisin toimenpitein voidaan jarruttaa tai laimentaa maahanmuuttajien aiheuttamaa rikosongelmaa, mutta juurettomien ja kotoutumattomien maahanmuuttajamäärien kasvaessa ilmiöön vaikuttaminen käy koko ajan vaikeammaksi ja miltei mahdottomaksi. Selvää on, ettei halukkaiden maahantulijoiden määrä

lopu, vaan se voi kasvaa hallitsemattomasti ja räjähdysmäisesti, mikäli pidäkkeet Suomeen tulolle eivät ole riittävät. Jossakin on se lakipiste, jossa niin yhteiskunnan kuin poliisinkin kantokyky tulee vastaan.

Vaikka työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan, tulee maahanmuuttoa arvioida koko ajan kriittisesti ja erityisesti siltä kannalta, onko tulijoilla vaara ajautua yhteiskunnan ulkopuolelle ja rikollisuuteen. Maahanmuuttoa pitää kyetä kontrolloimaan, rajoittamaan ja tarvittaessa myös estämään. Maahantulon estämisen ohella keskeistä on luoda uskottava pelote sille, että maahan päästyään ei saakaan oleskeluoikeutta, vaan joutuu maasta poistettavaksi. Tämä on omiaan vähentämään halua yrittää perusteettomasti tulla maahan ja vähentämään samalla ihmissalakuljettajien laitonta liiketoimintaa.

Nykyään yhä useampi laittomasti maahan saapuva henkilö on lähtöisin maasta, johon palautuksia ei tällä hetkellä eikä todennäköisesti tulevaisuudessakaan voida tehdä. Näistä maista, kuten Syyria ja Afganistan, voidaan olettaa tulevaisuudessakin pyrkivän huomattavia määriä laittomasti tulijoita EU:n alueelle ja Suomeen. Viimeisin esimerkki tästä on viime syksyltä itärajalta. Näissä tapauksissa ihmissalakuljettajien ja jopa vihamielisten valtioiden rooli on merkittävä. Laajamittaista maahanmuuttoa ei voida nykyisillä keinoilla hallita, jolloin maahanmuuton turvallisuutta heikentävät vaikutukset kasvavat edelleen. Tämän johdosta on löydettävä uusia ratkaisuja, jotka mahdollistavat palautukset lähtömaan sijaan esimerkiksi maahan, joka sijaitsee lähtömaan lähellä ja josta on luontevaa palata lähtömaahan, kun olosuhteet siellä paranevat. Tämänkaltaiset ratkaisut vaikuttaisivat erityisesti ennalta estävästi toimien pidäkkeenä ihmissalakuljettajille lähtijöille.

Tällä hetkellä keskeinen ongelma on maassa oikeudettomasti olevin henkilöiden palauttaminen. Palauttamisen tehostamisella olisi todennäköisesti yleisestävää vaikutusta. Itä-Uudenmaan poliisilaitos on valtakunnallisesti merkittävässä roolissa palautusten suhteen ja prosessin haasteet ovat hyvin tuttuja. Vaikka on olemassa maita, joihin henkilöitä ei tällä hetkellä voida palauttaa, on paljon myös tehtävissä kansallisin toimin. Kansallista lainsäädäntöä jatkuvista valitusmahdollisuuksista voitaneen muuttaa, valtioiden välisiä palautussopimuksia voitaneen saada edelleen lisättyä ja erityisesti voitaneen lisätä painetta sekä esimerkiksi taloudellisten tukien ehdollisuutta niille maille, jotka ovat haluttomia ottamaan vastaan omia kansalaisiaan.

Poliisipäällikkö Ilkka Koskimäki

Apulaispoliisipäällikkö Seppo Kujala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 27.02.2024 klo 11:40. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta
Poliisihallitus